

Sygn. akt III AUa 2005/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Marek Żurecki
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania I. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o ustalenie właściwego ustawodawstwa

na skutek apelacji ubezpieczonej I. M.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach z dnia 16 maja 2018 r. sygn. akt X U 2407/17

1. **oddala apelację,**

2. **zasądza od I. M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA M.Żurecki
Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2005/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 maja 2018r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił odwołanie ubezpieczonej I. M. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 8 listopada 2017r. stwierdzającej, że w okresie od 1 marca 2009r. do 31 października 2014r. właściwe dla I. M. jest ustawodawstwo polskie.

Sąd Okręgowy ustalił, iż ubezpieczona I. M. w okresie od 1 stycznia 1999r. do nadal prowadzi działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pod firmą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe (...) I. M.. W dniu 12 marca 2009r. ubezpieczona dokonała wyrejestrowania z ubezpieczeń społecznych, w związku z zatrudnieniem w Wielkiej Brytanii.

Ubezpieczona była zatrudniona na terenie Wielkiej Brytanii u następujących podmiotów:

- od 1 marca 2009r. do 31 grudnia 2009r. w firmie (...) Ltd. z siedzibą (...), M. S. (...),
- od 1 stycznia 2010r. do 30 czerwca 2010r. w firmie (...) Ltd. z siedzibą (...) S. (...), (...). (...),
- od 1 lipca 2010r. w firmie (...) z siedzibą (...), L.(...). (...),
- od 1 czerwca 2011r. w firmie (...) L. R., L. U. (...)JR,
- od 6 listopada 2014r. w firmie (...) Ltd. (...), (...) S. R., M..

Ponadto, Sąd Okręgowy ustalił, iż w dniu 28 października 2016r. Kancelaria Doradztwa (...) Spółka z o.o. z S. dostarczyła organowi rentowemu dokumenty potwierdzające zatrudnienie ubezpieczonej na terenie Wielkiej Brytanii m.in. od 6 listopada 2014r. oraz poinformowała, że w jej imieniu od 2014r. wysłała do (...) wnioski o wydanie formularza A1.

Pismami z dnia 7 listopada 2016r., z dnia 19 czerwca 2017r. oraz z dnia 15 września 2017r. organ rentowy zwrócił się do instytucji brytyjskiej d/s zabezpieczenia społecznego ((...)) o podanie informacji, czy ubezpieczona I. M. podlegała ubezpieczeniu społecznemu z tytułu wykonywania pracy najemnej i pracy na własny rachunek w Wielkiej Brytanii i czy były dla ubezpieczonej wydawane formularze E101/A1.

W odpowiedzi brytyjska instytucja ubezpieczeniowa w piśmie z dnia 22 września 2017r. poinformowała, że dokument przenośny A1 dla ubezpieczonej został wydany na podstawie niepoprawnego artykułu, a ubezpieczona nie powinna go otrzymać. Strona brytyjska wskazała, że wysłała do ubezpieczonej powiadomienie o błędzie, jak również o tym, że dokument przenośny został anulowany. Urząd (...) przeprowadził dochodzenie w celu ustalenia właściwego ustawodawstwa. Nie udało się znaleźć żadnych powiązań, finansowych lub innych łączących I. M. z żadnym z podanych przez nią adresów w Wielkiej Brytanii, ponadto nie dostarczyła ona do (...) dokumentów dowodowych, których brytyjska strona żądała kilka lat temu. Brytyjska strona również nie była w stanie odnaleźć miejsca prowadzenia działalności przez firmę (...) Ltd., a szczegółowe dane nie wykazują żadnych obrotów firmy (...) Ltd. w Wielkiej Brytanii. Brytyjska instytucja ubezpieczeniowa wywiodła, iż nie może potwierdzić, że I. M. była fizycznie obecna w Wielkiej Brytanii w okresie od 1 marca 2009r.

do 31 października 2014r. Podane przez nią adresy zamieszkania w Wielkiej Brytanii są zaklasyfikowane, jako lokale zajmowane przez wielu lokatorów. W okresie od 13 października 1996r. do 2 stycznia 2009r. dwie osoby utrzymywały, że mieszkają pod tymi adresami, a w okresie od 2 stycznia 2009r. do 6 grudnia 2015r. - 160 osób utrzymywało, że tam mieszka. W opinii (...), większa część spośród 160 osób kłamie.

W oparciu o swoje ustalenia, brytyjska instytucja wskazała, że w okresie od 1 marca 2009r. do 31 października 2014r. I. M. podlega polskim przepisom prawa o zabezpieczeniu społecznym, zgodnie z art. 13.2 (a) i (b) rozporządzenia nr 1408/71 od 1 marca 2009r. do 30 kwietnia 2010r. oraz z art. 11.3 (a) rozporządzenia nr 883/2004

od 1 maja 2010r. do 31 października 2014r. Wszelkie składki na ubezpieczenie społeczne widniejące na jej koncie w brytyjskim systemie ubezpieczeń społecznych zostaną uznane za nienależnie zapłacone i zwrócone.

Pismem z dnia 22 września 2017r. brytyjska instytucja ubezpieczeniowa (...) zwróciła się do ubezpieczonej I. M. o nadesłanie do dnia 21 grudnia 2017r. informacji oraz dokumentów dotyczących jej pobytu w Wielkiej Brytanii. Wskazano,

że wydany w dniu 23 lutego 2016r. dokument przenośny A1 został wydany na podstawie nieprawidłowego artykułu. Wobec powyższego, koniecznym jest zweryfikowanie statusu ubezpieczonej w systemie ubezpieczeń społecznych i ubezpieczona winna dostarczyć formularz CA842H za okres od 6 listopada 2014r. Odwołująca została poinformowana o tym, że wydany dla niej formularz A1 musi zostać wycofany. Wskazano, iż w przypadku braku przesłania odpowiedzi na zadane pytania, brytyjska instytucja ubezpieczeniowa nie będzie

w stanie potwierdzić prawidłowego statusu w systemie ubezpieczeń społecznych. Z kolei, jeżeli nie będzie można potwierdzić prawidłowego statusu w systemie ubezpieczeń społecznych, brytyjski urząd nie będzie władny wystawić dokumentu A1 w formie przenośnej. Bez dokumentu A1 w formie przenośnej, od 6 listopada 2014r. zainteresowana nie będzie podlegała brytyjskiemu ustawodawstwu odnośnie zabezpieczenia społecznego. Oznacza to, że będzie ona podlegała polskim przepisom prawa dotyczącym zabezpieczenia społecznego za okresy samozatrudnienia w Polsce.

W oparciu o powyższe, organ rentowy w piśmie z dnia 19 października 2017r. skierowanym do ubezpieczonej podtrzymał stanowisko instytucji brytyjskiej i stwierdził,

że ubezpieczona w okresie od 1 marca 2009r. do 31 października 2014r. podlega ustawodawstwu polskiemu oraz zobowiązała odwołującą do wstecznego zgłoszenia się

do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od 12 marca 2009r. do 5 listopada 2014r. i od 1 listopada 2016r., a także sporządzenia stosownej dokumentacji rozliczeniowej za te okresy.

W dniu 3 listopada 2017r. ubezpieczona wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o wydanie decyzji w zakresie obowiązującego ją ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych.

W dniu 8 listopada 2017r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego, które uznał za wiarygodne, gdyż zostały sporządzone przez powołane do tego osoby, w ramach przysługujących im kompetencji oraz przewidzianej przez prawo formie.

W ocenie tegoż Sądu, w niniejszej sprawie istotą sporu było ustalenie, czy dla ubezpieczonej w okresie od 1 marca 2009r. do 31 października 2014r. właściwym jest ustawodawstwo polskie w zakresie zabezpieczenia społecznego.

Poza sporem pozostaje - w opinii tegoż Sądu - iż poczynając od 1 stycznia 1999r.

do nadal ubezpieczona prowadzi działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pod firmą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe (...) I. M.. Jednocześnie ubezpieczona w okresach wskazanych poniżej była związana umowami o pracę z brytyjskimi podmiotami:

- od 1 marca 2009r. do 31 grudnia 2009r. z firmą (...) Ltd. z siedzibą (...),(...) L,

- od 1 stycznia 2010r. do 30 czerwca 2010r. z firmą (...) Ltd. z siedzibą (...), Company (...). (...),

- od 1 lipca 2010r. z firmą (...) z siedzibą (...), L(...). (...),

- od 1 czerwca 2011r. z firmą (...) L. R., L. U. (...)JR,

- od 6 listopada 2014r. z firmą (...) Ltd. S(...) S. R., M..

Zdaniem Sądu Okręgowego, w opisanym stanie faktycznym należało zastosować zarówno przepisy unijne obowiązujące do dnia 1 maja 2010r., jak również późniejsze przepisy, albowiem sporny okres ubezpieczenia dotyczy również okresu, w którym obowiązywały poprzednie regulacje prawa unijnego.

Zatem Sąd ten wskazał, że kwestie związane z ustaleniem i stosowaniem właściwego ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego w stosunku do osób podejmujących zatrudnienie w państwach członkowskich Unii Europejskiej do 1 maja 2010r. regulowały: rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. U. UE. L. 1971. 149.2) oraz rozporządzenie Rady (EWG) NR 574/72 z dnia 21 marca 1972r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. U. UE. L. 1971.74.1).

Natomiast od 1 maja 2010r. źródło powyższej materii stanowi rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. U. UE. L. 2004, nr 166, poz. 1)

oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczące wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (DZ. U. UE.L. 2009, nr 284, poz. 1).

Sąd ten podkreślił, że przez jednoczesne wykonywanie działalności gospodarczej oraz pracy najemnej w różnych państwach Unii Europejskiej odwołująca weszła w stosunki ubezpieczenia społecznego o charakterze transgranicznym, w związku z czym zastosowanie znajdują w/w przepisy wspólnotowej koordynacji.

Zgodnie zaś z art. 13 ust. 1 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. U. UE. L. 1971. 149.2), z zastrzeżeniem art. 14c i 14f osoby, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego. Ustawodawstwo określa się zgodnie z przepisami Tytułu II.

W myśl ust. 2 lit. 2 art. 13 w/w rozporządzenia, osoba prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium jednego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa, nawet jeżeli zamieszkuje na terytorium innego państwa członkowskiego.

Na podstawie art. 14 c litera a rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. U. UE. L. 1971. 149.2) osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego państwa członkowskiego i prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę za wynagrodzeniem lub, jeżeli jest zatrudniona na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich, ustawodawstwu określoneemu zgodnie z art. 14 ust. 2 lub 3 chyba, że lit. b stanowi inaczej.

Zgodnie zaś z art. 11 ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004, osoba wykonująca w państwie członkowskim pracę najemną lub pracę

na własny rachunek podlega ustawodawstwu tego państwa członkowskiego. Na mocy art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego nr 883/2004 osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym wykonuje swą pracę najemną.

Zgodnie z art. 12 a ust. 7 lit. a rozporządzenia Rady (EWG) NR 574/72 z dnia 21 marca 1972r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. U. UE. L. 1971.74.1) jeżeli zgodnie z przepisami art. 14 c lit. a rozporządzenia, osoba będąca jednocześnie pracownikiem na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na terytorium którego jest zatrudniona, instytucja wyznaczona przez właściwe władze tego państwa członkowskiego wydaje jej świadectwo potwierdzające, że osoba ta podlega ustawodawstwu tego państwa i przekazuje kopię tego świadectwa instytucji wyznaczonej przez władze państwa członkowskiego:

i) na którego terytorium osoba ta prowadzi działalność na własny rachunek,

ii) którego terytorium osoba ta zamieszkuje.

Procedura dotycząca stosowania art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (DZ. U. UE.L. 2009, nr 284, poz. 1) czyli poinformowanie przez osobę instytucji wyznaczonej przez właściwą władzę państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania,

o wykonywaniu pracy w dwóch państwach, wymaga zastosowania procedury przestrzegającej właściwości i kompetencji instytucji ubezpieczeń społecznych przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009. Procedura ta przewiduje mianowicie, że po uzyskaniu informacji o wykonywaniu przez daną osobę pracy w dwóch lub więcej państwach członkowskich, wyznaczona instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania niezwłocznie ustala ustawodawstwo mające zastosowanie do zainteresowanego, uwzględniając art. 13 rozporządzenia podstawowego oraz art. 14 rozporządzenia wykonawczego. Takie wstępne określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa ma charakter tymczasowy i o swoim tymczasowym określeniu instytucja ta informuje wyznaczone instytucje każdego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca (ust. 2). Tymczasowe określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa, przewidziane

w ust. 2, staje się ostateczne w terminie dwóch miesięcy od momentu poinformowania o nim instytucji wyznaczonych przez właściwe władze zainteresowanych państw członkowskich, zgodnie z ust. 2, o ile ustawodawstwo nie zostało już ostatecznie określone na podstawie

ust. 4 lub przynajmniej jedna z zainteresowanych instytucji informuje instytucję wyznaczoną przez właściwą władzę państwa członkowskiego miejsca zamieszkania przed upływem tego dwumiesięcznego terminu o niemożności zaakceptowania określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa lub o swojej odmiennej opinii w tej kwestii (ust. 3).

W przypadku, gdy z uwagi na brak pewności co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa niezbędne jest nawiązanie kontaktów przez instytucje lub władze dwóch

lub więcej państw członkowskich, na wniosek jednej lub więcej instytucji wyznaczonych przez właściwe władze zainteresowanych państw członkowskich lub na wniosek samych właściwych władz ustawodawstwo mające zastosowanie do zainteresowanego jest określane na mocy wspólnego porozumienia, z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia podstawowego

i odpowiednich przepisów art. 14 rozporządzenia wykonawczego (ust. 4).

Sąd Okręgowy podniósł przy tym, iż zgodnie z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w wyroku z 6 czerwca 2013r. (II UK 333/12), nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa

wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/04 dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa. Istnienie tytułu ubezpieczenia społecznego za granicą - zdaniem Sądu Najwyższego - wyklucza dokonywanie ustaleń przeciwko dowodowi ubezpieczenia społecznego w innym państwie, a nadto określenie ustawodawstwa właściwego wskazującego na instytucję miejsca świadczenia pracy najemnej wyłącza ocenę przez instytucję miejsca zamieszkania, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem społecznym

w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. Sąd Najwyższy podkreślił także, że jest oczywiste, iż instytucja miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o ustalenie ubezpieczenia społecznego w innym państwie może powziąć wątpliwości co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, lecz może chodzić jedynie o wątpliwości co do określenia ustawodawstwa mającego zastosowanie

do zainteresowanego, z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia podstawowego

i odpowiednich przepisów art. 14 rozporządzenia wykonawczego, czyli niepewności co do tego, czy osoba zainteresowana jest objęta systemem zabezpieczenia społecznego w więcej, niż jednym państwie członkowskim. Wątpliwości tych instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy nie może sama rozstrzygać, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności w oparciu o art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009, które nakazują zwrócić się - w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności - do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Przekazywanie tych danych odbywa się bezpośrednio pomiędzy samymi instytucjami lub za pośrednictwem instytucji łącznikowych. Zastosowanie znajduje również decyzja nr A 1 Komisji Administracyjnej w sprawie ustanowienia procedury dialogu i koncyliacji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielania świadczeń na mocy rozporządzenia nr 883/2004 (Dz. U. C 106 z 24 kwietnia 2010r.).

Według Sądu Okręgowego, współdziałanie i opieranie się na porozumieniu instytucji właściwych ze względu na miejsce zamieszkania ubezpieczonego i ze względu na miejsce wykonywania przez niego pracy najemnej oznacza, że do instytucji właściwych, jak również do sądu krajowego należy przede wszystkim ustalenie, czy osoba żądająca ustalenia właściwego ustawodawstwa podlega ubezpieczeniu społecznemu w każdym ze wskazanych przez nią państw i postąpienie w celu ustalenia stanu zgodnego z art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego. Organ rentowy, ani sądy nie mogą spowodować sytuacji, w której osoba prowadząca działalność i wykonująca pracę najemną w różnych państwach członkowskich Unii nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu lub że będzie podlegała ustawodawstwu więcej niż jednego państwa.

Zatem, przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy podkreślił, iż podleganie ubezpieczeniu brytyjskiemu nie zostało w żaden sposób udowodnione wobec jednoznacznego stanowiska brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej

o niepodleganiu I. M. ustawodawstwu brytyjskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie ubezpieczonej.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia ubezpieczona zarzuciła Sądowi pierwszej instancji sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, mającego istotny wpływ na treść wydanego w sprawie orzeczenia, poprzez przyjęcie przez ten Sąd, że podleganie ubezpieczeniu brytyjskiemu nie zostało w żaden sposób udowodnione przez odwołującą się wobec jednoznacznego stanowiska brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej z dnia 22 września 2017r. o niepodleganiu odwołującej się ustawodawstwu brytyjskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, podczas gdy w/w pismo nie powinno stanowić żadnego dowodu w sprawie, gdyż nie jest żadną decyzją w znaczeniu formalnym, ani też dokumentem urzędowym, a jedynie dokumentem prywatnym, wobec czego, nie może stanowić dowodu w zakresie ustalenia właściwego ustawodawstwa w sprawie.

W oparciu o przedstawiony zarzut, apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania oraz zasądzenie kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Zdaniem skarżącej, Sąd pierwszej instancji po części prawidłowo ustalił stan faktyczny, jednakże ostatecznie, kierując się przez pryzmat tylko i wyłącznie pisma z dnia

22 września 2017r. brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej uznał, iż odwołująca się nie podlega ustawodawstwu brytyjskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych. Według apelującej, przedmiotowe pismo nie jest żadnego rodzaju decyzją wydaną przez brytyjski organ, jak również żadnym dokumentem urzędowym. Odwołująca się stoi na stanowisku,

że pismo stanowi jedynie dokument prywatny, który co za tym idzie, w myśl art. 245 k.p.c., tylko stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte

w dokumencie. Skarżąca wskazała, iż dokumenty prywatne nie korzystają z domniemania prawdziwości zawartych w nich oświadczeń, a więc każda osoba mająca w tym interes prawny może stwierdzić i dowodzić, że treść złożonych oświadczeń nie odpowiada stanowi rzeczywistości. Wobec powyższego, Sąd pierwszej instancji niesłusznie oparł wydane orzeczenie tylko i wyłącznie na w/w dokumencie. W polu widzenia należy mieć - zdaniem skarżącej - iż Sąd ten wskazuje sam w uzasadnieniu, że „Strona brytyjska wskazała,

że wysłała do ubezpieczonej powiadomienie o błędzie, jak również o tym, że dokument przenośny został anulowany” Tymczasem dokumenty na poparcie tych twierdzeń nie zostały już przedstawione. Powyższe również było kwestionowane, zaś Sąd w ocenie skarżącej

nie miał podstaw do przypisywania twierdzeniom tym przymiotu prawdziwości.

Pełnomocnik organu rentowego na rozprawie apelacyjnej wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od ubezpieczonej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji jako własne uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Bezpodstawne są zarzuty skarżącej odnoszące się do naruszenia prawa materialnego. Analizę zasadności zarzutów należy rozpocząć od przypomnienia, że z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku wynika, że skarżąca ustalenie jako właściwego ustawodawstwa brytyjskiego wiąże z podjęciem zatrudnienia w dniu 1 marca 2009r. w Wielkiej Brytanii. Obowiązywało wówczas rozporządzenie (EWG) nr 1408/71. Zgodnie z preambułą tego rozporządzenia, pracownicy najemni i osoby prowadzące działalność na własny rachunek przemieszczające się we Wspólnocie powinny być objęte systemem zabezpieczenia społecznego tylko jednego państwa członkowskiego w celu uniknięcia zbiegu właściwych ustawodawstw i wynikających z tego komplikacji. Według art. 13 ust. 1 rozporządzenia (EWG) nr 1408/71, z zastrzeżeniem art. 14c i art. 14f osoby, do których ono się stosuje, podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego. Zgodnie z kluczowym

w rozpoznawanej sprawie art. 14c (5) tego rozporządzenia, osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego państwa członkowskiego i prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę za wynagrodzeniem.

Zgodnie z art. 14c (5) rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego dla pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (DZ.U. UE.L.1971 nr 149, poz. 2 ze zm., dalej jako rozporządzenie (EWG) nr 1408/71) osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym

na terytorium jednego państwa członkowskiego i prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę za

wynagrodzeniem, lub jeżeli jest zatrudniona na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich, ustawodawstwu określone w art. 14 ust. 2 lub 3 chyba, że lit. b stanowi inaczej. Ponadto na podstawie art. 12a (5) pkt 7 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 (Dz.U.U.E.L. z 1972r, nr 74, poz. 1 ze zm.), jeżeli zgodnie z przepisami art. 14c lit. a rozporządzenia, osoba będąca jednocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego państwa członkowskiego prowadzi działalność na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego, na którego terytorium jest zatrudniona, instytucja wyznaczona przez władze tego państwa członkowskiego wydaje jej świadectwo potwierdzające, że osoba ta podlega ustawodawstwu tego państwa i przekazuje kopię tego świadectwa instytucji wyznaczonej przez właściwe władze państwa członkowskiego. W związku z powyższym, Zakład Ubezpieczeń Społecznych był uprawniony do wskazania ustawodawstwa właściwego stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, ale nie miał kompetencji do oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym przez ustalenie, czy wnioskodawca rzeczywiście świadczył pracę na rzecz brytyjskiego pracodawcy. W razie zbiegu dwóch tytułów ubezpieczeń społecznych, pierwszeństwo i decydujące znaczenie ma miejsce wykonywania pracy najemnej. Jednak w realiach niniejszej sprawy brytyjski organ ubezpieczeniowy (czemu ostatecznie dał wyraz w piśmie z dnia 22 września 2017r. - w akwach organu rentowego) ustalił, że wnioskodawczyni nie podlegała ustawodawstwu brytyjskiemu w spornym okresie.

Również od dnia 1 maja 2010r., kiedy rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 zostało zastąpione przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004.166.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem podstawowym), kluczową zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej, zakładającą rzeczywiste istnienie konkurencyjnych tytułów ubezpieczenia, jest podleganie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego (art. 11). Z zasady tej wynikają dyrektywy postępowania dla instytucji państw członkowskich oraz organów odwoławczych regulowane przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2009.284.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem wykonawczym).

Wobec powyższego, opisana w treści art. z art. 16 rozporządzenia wykonawczego procedura uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego, toczy się w istocie bez udziału osoby, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich. Kończy się zaś poinformowaniem zainteresowanego przez instytucję właściwą państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone, jako mające zastosowanie o tym, które ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017r., III UK 50/16).

W tych okolicznościach, przedmiotem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jako instytucji państwa członkowskiego, w którym osoba, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich, ma miejsce zamieszkania (po przeprowadzeniu procedury uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego) powinno być, zgodnie z zasadą terytorialności przyjętą w art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego i art. 83 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, nie tyle wskazanie ustawodawstwa właściwego, bo czyni to - zgodnie z art. 16 ust. 5 rozporządzenia wykonawczego - instytucja właściwa (której ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone), lecz będące następstwem tego określenia ustalenie, że po określonym w decyzji dniu do wymienionej osoby nie ma zastosowania polski system zabezpieczenia społecznego. Odnosząc się wprost do wniosku apelacji o ustalenie ustawodawstwa brytyjskiego, podnieść należy, iż instytucja miejsca zamieszkania może wydać decyzję, że ustala ustawodawstwo właściwe jej państwa członkowskiego,

albo decyzję stwierdzającą, że ustawodawstwo jej państwa nie jest właściwe (tak K. Ślęzak, Ustalanie ustawodawstwa tymczasowego na podstawie rozporządzeń 883/2004 oraz 987/2009, PiZS 2014 nr 7).

Z przywołanej wyżej, a ujętej w treści art. 11 ust. rozporządzenia podstawowego, zasady terytorialności wynika, że nie jest dopuszczalna - do czego w istocie zmierza skarżąca w odwołaniu i apelacji - ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013r., II UK 333/12).

Jednocześnie trzeba pamiętać, że gdy – tak, jak w niniejszej sprawie - obie instytucje państw członkowskich dojdą do wspólnego porozumienia, to ma ono decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich (ewentualnie uniknięcia sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu), a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego

dla zainteresowanego ze względu na wysokość składek. Konkludując powyższy wywód wskazać należy, że wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego oznacza poddanie tej kwestii procedurze przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, której efektem jest wspólne porozumienie państw członkowskich, zapobiegające podwójnemu (lub wielokrotnemu) podleganiu ubezpieczeniu społecznemu albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 27 września 2016r. (I UZ 14/16) oraz z dnia 13 listopad 2018r. (II UK 473/17) trafnie wskazał,

iż wyznaczone zakresem art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego obowiązki instytucji właściwej miejsca świadczenia pracy (w tym przypadku brytyjskiej) sprowadzają się

do udzielenia (także z własnej inicjatywy) stosownych wyjaśnień i przedstawienia swojego stanowiska (opinii) odnośnie do ustawodawstwa właściwego. Ani przepisy rozporządzenia wykonawczego, ani też decyzja Nr A1 Komisji Administracyjnej nie stawiają bowiem w tym zakresie żadnych wymagań formalnych, w szczególności nie wymaga się wydania przez instytucję właściwą miejsca wykonywania pracy najemnej formalnej decyzji w indywidualnej sprawie. Opinia ta może więc przybrać postać pisma (informacji), stąd dla oceny,

czy przedstawione w nim stanowisko ma zastosowanie do indywidualnej sytuacji zainteresowanego występującego z wnioskiem o ustalenie ustawodawstwa, ważna jest jego (pisma z dnia 22 września 2017r. - w aktach organu rentowego) treść. Ponadto, podkreślić należy, iż również wspólnemu porozumieniu, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, ustawodawca unijny nie nadał jakiegś instytucjonalnej formy. Natomiast,

gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego. Należy dodać, że w sytuacji, gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie

dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich albo zapobieżenie sytuacji, w której dana osoba

nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu, a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego

dla zainteresowanego (np. ze względu na wysokość składek). Zatem, z punktu widzenia ustalenia ustawodawstwa w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego istotne jest,

aby w jego wyniku zainteresowany został objęty ubezpieczeniem tylko w jednym państwie członkowskim. Wprawdzie odbywa się to z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia podstawowego zawierającego normy kolizyjne, ale nie oznacza to, że zainteresowany może

w oparciu o nie kwestionować przed organem jednego państwa członkowskiego (miejsca zamieszkania) wspólne porozumienie, a właściwie weryfikować stanowisko zajęte przez drugie państwo członkowskie (miejsca wykonywania pracy najemnej) o nieistnieniu w tym państwie ważnego tytułu ubezpieczenia, żądając ustalenia wybranego przez siebie ustawodawstwa.

Wypada przy tym zauważyć, iż jeśli intencją zainteresowanej jest uzyskanie potwierdzenia podlegania wskazanemu przez niego ustawodawstwu, to temu służy wniosek o wydanie poświadczenia na formularzu A1, którego podstawę stanowi art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego. Wówczas ocena takiego żądania należy do organów i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo miałyby być zastosowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017r., II UK 248/16). Ubezpieczona nie wykazała, że dysponuje aktualnym stosownym (obejmującym sporny okres) formularzem A1 (formularzem E 101) wydanym przez brytyjską instytucję. Legitymowanie się poświadczeniem na formularzu A1 o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w państwie członkowskim miejsca wykonywania pracy najemnej nie może być zatem ignorowane przy ustaleniu ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego (zob. art. 5 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego) i dopiero jego wycofanie lub uznanie za nieważne, po ponownym rozpatrzeniu podstaw jego wydania, umożliwi ustalenie ustawodawstwa państwa członkowskiego miejsca zamieszkania. Jeśli natomiast chodzi o dokument w postaci poświadczenia rejestracji systemie ubezpieczenia społecznego innego państwa członkowskiego, to jest on tylko dowodem zgłoszenia do ubezpieczenia, które samo w sobie z całą pewnością nie przesądza o istnieniu ważnego tytułu do objęcia ubezpieczeniem.

Należy w związku z tym zważyć, że tytuł ubezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą w Polsce powstaje z mocy ustawy, więc decyzje dotyczące objęcia określonym ubezpieczeniem społecznym mają charakter deklaracyjny. Podkreśla się jednak, że ich wydanie wywołuje określony w nich skutek w czasie, co prowadzi do powstania gwarancyjnego stosunku prawnego, w trakcie którego podmiot decyzji staje się podmiotem praw i obowiązków w zakresie ubezpieczenia społecznego.

Pismo brytyjskiej instytucji w sposób jasny i dostateczny prezentowało zajmowane przez nią stanowisko, co oznacza, iż procedura konsultacji osiągnęła zamierzony cel i brak było podstaw do zwieszenia - toczącego się z udziałem ubezpieczonej - postępowania przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, a następnie przed właściwym Sądem Okręgowym.

Reasumując, Sąd drugiej instancji uznał, że apelacja jest bezzasadna i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

O kosztach postępowania Sąd ten orzekł po myśli art. 98 k.p.c. w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804).

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA M.Żurecki
Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR